

Anvarova Muqaddas Xomidjon qizi

O'zbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universiteti

Xalqaro jurnalistika yo'nalishi 3- kurs talabasi

Annotatsiya: *Tibbiyot jurnalistikasi XIX asr oxiri va XX asr boshlarida zamonaviy tibbiyotning o'sishi va ommaviy axborot vositalarining yuksalishi bilan birga paydo bo'ldi. Dastlab, tibbiy ma'lumotlar akademik jurnallar va tibbiy axborot byulletenlari orqali tarqatildi, ular texnik tili va ixtisoslashgan mazmuni tufayli ko'pincha keng jamoatchilikka kirish imkoni bo'lmagan. Biroq gazetalar, jurnallar, keyinchalik radio va televidenie paydo bo'lishi bilan sog'liq bilan bog'liq bo'lgan, jamoatchilik tomonidan oson tushuniladigan va qo'llanilishi mumkin bo'lgan ma'lumotlarga talab paydo bo'ldi*

Kalit so'zlar: *Tibbiyot, jurnalistika, ixtisoslashuv, muammo, yechim.*

Tibbiyot jurnalistikasining paydo bo'lishi va rivojlanishi dinamikasi tibbiyot va jurnalistika sohalari o'rtasidagi kesishuvni aks ettiradi va sog'liq bilan bog'liq ma'lumotlarning jamoatchilikka yetkazilishining evolyutsiyasini ta'kidlaydi. Jurnalistikaning ushbu ixtisoslashgan shakli odamlarni sog'liq muammolari, tibbiyot yutuqlari, tibbiyot siyosati va amaliyotlari haqida o'qitish, xabardor qilish va bilim doirasini kuchaytirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Uning tarixiy konteksti, o'sishi, muammolari va auditoriyaga tushunish sog'liqni saqlash mutaxassisleri, jurnalistlar va jamoatchilik o'rtasidagi rivojlanayotgan munosabatlar haqida qimmatli tushunchalarni beradi.

Tibbiyot jurnalistikasi XIX asr oxiri va XX asr boshlarida zamonaviy tibbiyotning o'sishi va ommaviy axborot vositalarining yuksalishi bilan birga paydo bo'ldi. Dastlab, tibbiy ma'lumotlar akademik jurnallar va tibbiy axborot byulletenlari orqali tarqatildi, ular texnik tili va ixtisoslashgan mazmuni tufayli ko'pincha keng jamoatchilikka kirish imkoni bo'lmagan. Biroq gazetalar,

Modern education and development

---

jurnallar, keyinchalik radio va televidenie paydo bo'lishi bilan sog'liq bilan bog'liq bo'lgan, jamoatchilik tomonidan oson tushuniladigan va qo'llanilishi mumkin bo'lgan ma'lumotlarga talab paydo bo'ldi¹.

Dastlabki bosqichlarda tibbiy jurnalistika birinchi navbatda tibbiyot fanidagi yutuqlar, sog'liqni saqlash tashabbuslari va paydo bo'lgan kasalliklar haqida xabar berishga qaratilgan. Tibbiy jurnalistikaning eng dastlabki namunalaridan biri 19-asrning oxirlariga to'g'ri keladi, o'shanda gazetalar jarrohlik sohasidagi yutuqlar, vaktsinalar kashfiyoti va sanitariya islohotlari kabi sog'liqni saqlash kampaniyalari haqida xabar berishni boshlagan.

XVIII asr oxiri va XIX asr boshlarida jurnalistika tibbiyot sohasida o'zgartiruvchi innovatsiya sifatida paydo bo'lib, tadqiqotchilarga o'z tajribalarini almashish va tibbiy bilimlarni tarqatish uchun platforma yaratdi. Texnologiya rivojlanib borar ekan, tibbiy jurnalistika tibbiy ma'lumotlarning tarqalishini tezlashtirish va sohadagi yutuqlarni qo'zg'atuvchi muhim elementga aylandi.

Ilmiy jurnalistika tarixi 1665-yilda Parijda "Journal des Scavans" va Londonda "Falsafiy tranzaksiyalar"ning tashkil etilishi bilan boshlanadi. Bugungi kunda ham mavjud bo'lgan bu kashshof nashrlar ilmiy aloqada yangi davrni boshlab berdi. Denis de Sallo tomonidan tahrir qilingan "Journal des Scavans" dastlab kitob sharhlariga e'tibor qaratgan bo'lsa, Genri Oldenburg tahrir qilgan "Falsafiy bitimlar" ilmiy yangiliklar va topilmalarni tarqatishda kashshof bo'ldi.

Tibbiy jurnalistikaning professionallashuvidagi muhim bosqich 1731-yilda Shotlandiyada "Edinburg qirollik jamiyati" tomonidan tibbiy maqolalar to'plamining birinchi tibbiy maqolalar to'plamining nashr etilishi bilan sodir bo'ldi. "Tibbiy ocherklar va kuzatuvlar" deb nomlangan ushbu nashr besh jilddan iborat bo'lib, tibbiy adabiyotlarda jiddiy ilmiy nutqlar uchun asos yaratdi. 1737-

---

¹ Goldacre, B. *Bad Science: Quacks, Hacks and Big Pharma Flacks* (Fourth Estate). (2008). P.34

yilga kelib, jurnal san'at, falsafa va tabiiy bilimlarni qamrab olish uchun o'z ko'lamini kengaytirdi va Edinburg falsafiy jamiyatiga aylandi².

Amerika Qo'shma Shtatlarida "Tibbiyot ombori" 1797-yilda birinchi Amerika tibbiy jurnali sifatida paydo bo'ldi. Har chorakda nashr etilib, u tibbiyot mutaxassislar uchun tadqiqot va tushunchalar almashish uchun muhim platforma bo'lib xizmat qildi. Dastlabki muvaffaqiyatiga qaramay, jurnal 27-yildan so'ng 1824-yilda nashr etilishini to'xtatdi, bu birinchi navbatda institutsional qo'llab-quvvatlashni yo'qotish, taqiqlovchi xarajatlar va maxsus muharrirlarning etishmasligi kabi omillar tufayli.

1811-yilda Jon Kollinz Uorren va Jeyms Jekson tomonidan "New England Journal of Medicine and Surgery and Conlateral Branches of Science" ning asos solingani tibbiy jurnalistikaga ulkan hissa qo'shdi. 1812-yil yanvar oyida o'zining birinchi sonini nashr etgan ushbu kashshof jurnal tibbiy va falsafiy munozaralarni birlashtirishga qaratilgan edi. Bu keng qamrovli tibbiy hisobotga sezilarli siljish bo'ldi va Qo'shma Shtatlardagi tibbiy yutuqlar haqidagi nutqni shakllantirishda muhim rol o'ynadi.

Tibbiy jurnalistikaning Yevropadagi dastlabki ildizlaridan Amerikada kengayishigacha bo'lgan evolyutsiyasi uning tibbiy bilimlarni rivojlantirish va ilmiy muloqotni rivojlantirishdagi muhim rolini aks ettiradi. Ushbu tarixiy bosqichlar nafaqat tibbiy jurnalistikaning kasb sifatidagi taraqqiyotini ta'kidlabgina qolmay, balki uning tibbiy ma'lumotlarning tarqalishiga va butun dunyo bo'ylab tibbiyot yutuqlarini jadallashtirishga doimiy ta'sirini ham ta'kidlaydi³.

Nufuzli tibbiy jurnallarning evolyutsiyasi tibbiyot sohasidagi obro'si va ta'sirini shakllantirgan muhim voqealar va o'tishlarga borib taqaladi. Bunday misollardan biri bugungi kunda eng qadimgi doimiy nashr etilayotgan va yuqori

---

² Gregory, J., and Miller, S. Science in Public: Communication, Culture, and Credibility (Plenum Press). (1998). P.84

³ Gupta, A., and Sinha, A. K. 'Health Coverage in Mass Media: A Content Analysis', Journal of Communication, (2010). P.28

Modern education and development

hurmatga sazovor bo'lgan tibbiy jurnallardan biri bo'lgan "New England Journal of Medicine" (NEJM) ning o'zgarishidir.

Dastlab 1812-yilda Jon Kollinz Uorren va Jeyms Jekson tomonidan "New England Journal of Medicine and Surgery and Conlateral Branches of Science" nomi bilan tashkil etilgan jurnal moliyaviy qiyinchiliklar tufayli bir qancha o'zgarishlarga uchradi. 1921-yilda moliyaviy qiyinchiliklarga duch kelgan Massachusetts tibbiyot jamiyati jurnalni ramziy 1 dollarga sotib oldi. 1928-yilda u rasman "The New England Journal of Medicine" (NEJM) deb o'zgartirildi. Ushbu muhim sotib olish va nomini o'zgartirish jurnal uchun yangi bobni belgilab, uning tibbiy adabiyotning poydevori sifatidagi mavqeini mustahkamladi.

Bugungi kunda NEJM o'zining jiddiy ekspertiza jarayoni va innovatsion tadqiqotlar va klinik tadqiqotlarni nashr etishga sodiqligi bilan mashhur bo'lib qolmoqda. "Ertangi kun va'dasi uchun bugun innovatsiyalar" shiori bilan NEJM tibbiy bilimlarni rivojlantirish va sog'liqni saqlash kelajagini shakllantirish merosini qo'llab-quvvatlashda davom etmoqda.

Sohada o'chmas iz qoldirgan yana bir hurmatli tibbiyot jurnali - "Lancet". 1823-yilda ingliz jarrohi Tomas Uokli tomonidan asos solingan Lancet tibbiy tadqiqotlar va amaliyotga qo'shgan hissasi uchun noyob obro'ga ega. 1991-yilda Elsevier tomonidan sotib olingan Lancet doimiy ravishda dunyodagi eng yaxshi umumiy tibbiy jurnallar qatoriga kiradi. 2013-yilgi Journal Citation Reports jurnalida Lancet ta'sirchan ta'sir ko'rsatuvchi omilga erishdi, NEJMDan keyin ikkinchi bo'lib, uning ilmiy hamjamiyatdagi muhim ta'sirini ta'kidladi.

NEJM va The Lancetdan tashqari yana bir qancha taniqli tibbiy jurnallar tibbiy jurnalistika tarixi va nutqini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynagan. Ushbu jurnallar tibbiyot fanidagi yutuqlarga hissa qo'shdi, fanlararo muloqotni rivojlantirdi va tadqiqotchilar va klinitsyenlarga o'z kashfiyotlari va tushunchalarini butun dunyo bo'ylab baham ko'rish uchun platforma yaratdi.

NEJM va The Lancet kabi nufuzli tibbiyot jurnallarining evolyutsiyasi ularning mukammallikka, innovatsiyalarga va tibbiy bilimlarni rivojlantirishga sodiqligini aks ettiradi. Ushbu jurnallar tibbiyot xodimlari, tadqiqotchilar va keng

jamoatchilik uchun ilmiy yaxlitlik va ishonchli ma'lumot manbalari bo'lib xizmat qilishda davom etmoqda.

Tibbiyot jurnalistikasining rivojlanishi XX asr davomida tezlashdi, unga tibbiy tadqiqotlardagi yutuqlar, media texnologiyalaridagi o'zgarishlar va jamiyatning sog'likka bo'lgan munosabatidagi o'zgarishlar ta'sir ko'rsatdi. Jurnalistlarning roli tibbiy yangiliklarni shunchaki xabar qilishdan sog'liqni saqlash muammolarini o'rganish, sog'liqni saqlash siyosatini tahlil qilish va sog'liqni saqlash sohasidagi islohotlarni himoya qilishgacha rivojlandi⁴.

Tibbiy jurnalistikada axloqiy mulohazalar ham katta ahamiyatga ega. Obunachilarni jalb qilish va daromad olish bosimi ba'zan ob'ektiv, dalillarga asoslangan hisobotlarni taqdim etish mas'uliyatiga zid bo'lishi mumkin. Jurnalistlar va farmatsevtika kompaniyalari o'rtasidagi moliyaviy aloqalar kabi manfaatlar to'qnashuvi jurnalistlarning daxlsizligini buzishi va jamoatchilik ishonchini buzishi mumkin.

Bundan tashqari, tibbiy taraqqiyotning tez sur'ati jurnalistlardan so'nggi tadqiqotlar va klinik ko'rsatmalardan xabardor bo'lishni talab qiladi. To'g'ri va o'z vaqtida ma'lumotni taqdim etmaslik jamoatchilikning fan va sog'liqni saqlash sohasi mutaxassislariga nisbatan shubha uyg'otishi mumkin.

Ushbu qiyinchiliklarga qaramay, tibbiy jurnalistikaning ta'siri chuqurligicha qolmoqda. U tibbiyot mutaxassislari va jamoatchilik o'rtasida ko'prik bo'lib xizmat qiladi, ongli qarorlar qabul qilishga yordam beradi va sog'liqni saqlash savodxonligini oshiradi. Yaxshi yo'lga qo'yilgan tibbiy jurnalistika davlat siyosatiga ta'sir qilishi, sog'liqni saqlash amaliyotini shakllantirishi va odamlarga o'z sog'lig'iga mas'ul bo'lish huquqini berishi mumkin.

Oldinga nazar tashlaydigan bo'lsak, tibbiy jurnalistikaning kelajagi raqamli texnologiyalardagi yutuqlar, ijtimoiy media ta'sirining kuchayishi va sog'liqni saqlash bo'yicha muloqot strategiyalarini takomillashtirish bo'yicha

---

⁴ Freimuth, V. S., Greenberg, R. H., and DeWitt, J. 'Covering Cancer: Newspapers and the Public Interest', Journal of Communication, (1984). P.97

Modern education and development

---

davom etayotgan sa'y-harakatlar tufayli shakllantirilishi mumkin. Jurnalistlar, sog'liqni saqlash sohasi mutaxassisleri va tadqiqotchilar o'rtasidagi hamkorlik sog'liq uchun paydo bo'ladigan tahdidlarni bartaraf etish, noto'g'ri ma'lumotlarga qarshi kurashish va dalillarga asoslangan hisobotlarni ilgari surishda hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'ladi.

1884-yilda Amerika Tibbiyot muharrirlari assotsiatsiyasida nutq so'zlagan Prezident Leartus Konnor tibbiyot jurnali uchun ulkan tasavvurni ifoda etdi. U uni nafaqat tadqiqotlar ombori, balki keng qamrovli muassasa - tibbiyot maktabi, rezidentura dasturi, klinik rahbar, darsliklar to'plami va hatto o'ziga xos tibbiyot jamiyati sifatida tasavvur qildi. Konnor shunday deb e'lon qildi: "Xulosa qilib aytganda, bu o'tmish va hozirgi zamonning buyuk birlashtiruvchisi, barcha yangi faktlar, yangi fikrlar, inson tanasini o'rganish va uning buzilishlarini bartaraf etish uchun barcha yangi va yaxshiroq asboblarni tarqatuvchidir". Ushbu istiqbolli vakolat, garchi qo'rqinchli bo'lsa-da, bugungi kunda tibbiy jurnallar erishmoqchi bo'lgan ko'plab doimiy maqsadlarga mos keladi⁵.

Tibbiy jurnallarning evolyutsiyasi ularning tibbiy bilimlarni oshirish va professional standartlarni shakllantirishdagi muhim rolini aks ettiradi. Jozef Garlend (1952) ta'kidlaganidek, amerikalik shifokorlar o'zlarining dastlabki-yillarida, masalan, "Jurnal"da bo'lgani kabi, har chorakda bir sonni to'ldirish uchun etarlicha original tadqiqotlar ishlab chiqarish uchun kurashdilar. Qo'shimcha qilish uchun muharrirlar kitoblar, konferentsiyalar va xalqaro jurnallarni ko'rib chiqdilar, o'z o'quvchilarini frantsuz va nemis stipendiyalari bilan tanishtirdilar - bu so'zma-so'z "tarjima" tibbiyotiga o'xshash amaliyot. Bundan tashqari, ular klinik amaliyotga oid sharhlarni, amaliy hisobotlarni, o'quvchilarning xatlarini va o'zlarining tahririyatlarini nashr etdilar⁶.

---

⁵ Sickness and Health', in E. G. McAnany, J. Schnitman, and N. Janus (eds), Communication and Social Structure: Critical Studies in Mass Media Research (Praeger) Pp.62-240.

⁶ Harbour, R., and Miller, J. A New System for Grading Recommendations in Evidence Based Guidelines', British Medical Journal, (2001) .P.56

Tibbiy jurnallar shunchaki passiv ma'lumot o'tkazuvchisi bo'lib xizmat qilmagan; ular tibbiy tadqiqotlar landshaftini faol ravishda shakllantirdilar. Tahrirlovchilar tadqiqot metodologiyalari uchun standartlarni belgilash va joriy etish vakolatiga ega bo'lib, 20-asrning boshlarida amaliy tadqiqotlarni qo'llab-quvvatladilar va 20-asr oxirida (1979) tasodifiy, nazorat ostidagi sinovlarning asta-sekin qabul qilinishidan noliydilar. Ushbu faol rol ilmiy qat'iylik va oshkoralikni targ'ib qiluvchi, zaif tadqiqot loyihalariga qarshi turuvchi va mustahkam metodologiyalarni qo'llab-quvvatlovchi tahririyat siyosatiga taalluqlidir.

Bundan tashqari, tibbiy jurnallar tibbiy bilimlarning ko'lami va yo'nalishini aniqlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ular tibbiy amaliyotchilar va siyosatchilarning kun tartibiga ta'sir qilib, qaysi mavzularni yoritishga loyiqligini muhokama qiladilar. Klinik amaliy tadqiqotlar bilan bog'liq dastlabki tashvishlardan tortib, dalillarga asoslangan tibbiyot va sog'liqni saqlash natijalari bo'yicha zamonaviy munozaralargacha, jurnallar ilmiy yaxlitlik va tahririyat mas'uliyati bilan rivojlanayotgan paradigmalarda va ijtimoiy umidlarni yo'naltirdi.

Tibbiy jurnallarning evolyutsiyasi - ularning dastlabki kurashlaridan hozirgi ilmiy nutqning poydevori sifatidagi maqomiga qadar - ularning bilimlarni tarqatish, professional standartlarni rivojlantirish va tibbiyot kelajagini shakllantirishdagi doimiy ahamiyatini ko'rsatadi. Ular yangi muammolar va imkoniyatlarga moslashishda davom etar ekan, tibbiy jurnallar jiddiy tadqiqotlar va asosli munozaralar orqali tibbiyot fanini rivojlantirish va global sog'liqni saqlash natijalarini yaxshilashda ajralmas bo'lib qolmoqda.

Tibbiy jurnallar muharrirlari tadqiqotning axloqiy manzarasini shakllantirishda va tibbiy bilimlar doirasini belgilashda tobora faol rol o'ynamoqda. 2000-yildan boshlab tadqiqotchilar o'rtasida manfaatlar to'qnashuvini boshqarish siyosatini qat'iy qo'llash yo'lida sezilarli o'zgarishlar yuz berdi. Ushbu tashabbus akademik nashriyotda ilmiy yaxlitlik va shaffoflikni qo'llab-quvvatlash majburiyatini aks ettiradi.

Bundan tashqari, 2004-yilda muharrirlar tomonidan klinik sinovlarda shaffoflikni oshirish uchun jamoaviy chaqiruv bo'ldi. Bu e'lon qilish uchun ko'rib chiqish uchun zaruriy shart sifatida ochiq sud jarayonini ro'yxatdan o'tkazish talabiga olib keldi. Ushbu muhim qadam tadqiqot amaliyotida tarafkashlikni yumshatish va javobgarlikni rag'batlantirish, tibbiy jurnallarda taqdim etilgan topilmalar mustahkam va shaffof metodologiyalarga asoslanganligini ta'minlashga qaratilgan⁷.

Ushbu aniq harakatlarga qo'shimcha ravishda, tibbiy jurnallar tibbiy bilim va amaliyotning tegishli sohasini belgilashda nozik, ammo muhim rol o'ynaydi. Qaysi mavzularni yoritish bo'yicha tahririyat qarorlari tibbiyot mutaxassislari va siyosatchilar uchun dolzarbligi va ahamiyati haqidagi mulohazalar bilan ma'lum qilinadi. Vaqt o'tishi bilan tahririyat kun tartibida sezilarli evolyutsiya bo'ldi. Bir paytlar botanika va tabiiy tarix kabi muhim deb hisoblangan mavzular epigenetika va farmakogenomika kabi rivojlanayotgan sohalar bilan almashtirildi, bu esa ilmiy e'tibor va sog'liqni saqlash ustuvorliklarining o'zgarishini aks ettiradi⁸.

Bundan tashqari, tahririyat siyosati ko'pincha ilmiy konsensus yoki empirik yordamga ega bo'lmagan bahsli mavzularni istisno qiladi. Masalan, jurnal tarixan gomeopatiya va boshqa muqobil davolash usullarini qo'llab-quvvatlashdan bosh tortgan va dalillarga asoslangan tibbiyot standartlarini qo'llab-quvvatlash zarurligini ta'kidlagan (1877, 1979a). Aksincha, tibbiy jurnallar sog'liqni saqlash va tibbiyot bilan kesishadigan kengroq ijtimoiy muammolarni qamrab olish uchun o'z doirasini kengaytirdi. Bu kengaytirilgan qamrov 19-asr boshidagi iqlimshunoslik ma'lumotlaridan tortib, atrof-muhit xavf-xatarlari, yadro urushi va global iqlim o'zgarishiga oid zamonaviy foshlargacha bo'lgan turli mavzularni yoritish bilan misol bo'la oladi (1966a, 1986, 1989).

---

⁷ Horrigan, J. B. For Many Home Broadband Users, the Internet is a Primary News Source (Pew Internet & American Life Project). (2006).P.64

⁸ Shafer, J. 'The Incredible Shrinking Newspaper: Newspapers are Dying But the News is Thriving', Slate (24 June). (2006).P.47

Tibbiy jurnallarning xalqaro kengayishidagi hal qiluvchi shaxs Jozef Garland 1952-yilda tahririyat mazmuni faqat tibbiy mavzular bilan cheklanib qolmasligi, balki kengroq o'quvchilarni qiziqtiradigan mavzularni qamrab olishi kerakligini ta'kidlagan. Keyingi muharrirlar sog'liqni saqlashning falsafiy, siyosiy, iqtisodiy, pedagogik va boshqa ijtimoiy jihatlarini ko'rib chiqadigan tahririyat qarorlarini qo'llab-quvvatlab, bu fikrni takrorladilar (1977, 1999). Ushbu inklyuziv yondashuv tibbiy jurnallarning salomatlik va jamiyatga ta'sir ko'rsatadigan muammolar bo'yicha tanqidiy nutq platformasi sifatidagi rolini ta'kidlaydi⁹.

Tibbiyot jurnallarining zamonaviy ijtimoiy va siyosiy munozaralarda faol ishtirok etishga intilishi bugungi kunda ularning sog'liqni saqlash tizimini isloh qilishdagi rolida yaqqol namoyon bo'lmoqda. Ushbu jurnallar biotibbiyot fani va sog'liqni saqlashning kengroq ijtimoiy konteksti o'rtasida muhim vositachi bo'lib xizmat qiladi va shu bilan tibbiyot kasbining yaxlit ijtimoiy va axloqiy hamjamiyat sifatida ta'riflanishiga hissa qo'shadi. Tibbiy jurnallar o'zlarining dastlabki kunlaridanoq sog'liqni saqlash xodimlari o'rtasida individual amaliyotlardan ustun bo'lgan birdamlik va hamdardlik tuyg'usini rivojlantirish uchun tan olingan.

Umumiy tibbiy jurnallarning dastlabki muharrirlari ushbu nashrlar tibbiyot hamjamiyatini birlashtirishda o'ziga xos rol o'ynashini tan oldilar. Ular tibbiy jurnallar jamiyat yangiliklari, professional e'lonlar bilan bo'lishish va namunali tibbiyot amaliyotchilarining hayotini yodga olish uchun muhim platforma ekanligini ta'kidladilar. Bunday esdalik buyumlari ko'pincha shifokorlar uchun asosiy me'yorlar va standartlarni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Ushbu esdalik rolining yorqin namunasi Titanikning cho'kib ketishidan keyin sodir bo'ldi, u yerda tibbiy jurnallardagi tahririyatlar o'z vazifalarini

---

⁹ Grilli R, Freemantle N, Minozzi S, Domenighetti G, Finer D. Mass Media Interventions: Effects on Health Services Utilisation. *Cochrane Database Syst Rev.*(2): CD 000389. Update in *Cochrane Database Syst Rev*; (1): CD 000389. 2002.P.29

bajarayotganda halok bo'lgan kema jarrohlarning jasorati va fidoyiligini maqtadi. Ushbu ehtiromlar tibbiyot kasbi tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan qadriyatlar va g'oyalarni ta'kidlab, bu shifokorlarni kasbiy sadoqat va fidoyilik namunasi sifatida ko'rsatdi.

Bundan tashqari, tibbiy jurnallar tarixan ilmiy izlanishlardan tashqari turli xil tarkiblarni, jumladan, shifokorlarning intellektual qiziqishi va ilmiy ishtiyoqini ta'kidlaydigan sayohatnomalarni taqdim etgan. Masalan, 1816-yilda Jeykob Bigeloning Vashington tog'iga ko'tarilishi va 1909-yilda Sesil Ostinning Norvegiyada olib borgan tadqiqotlari kabi ma'lumotlarda shifokorlar nafaqat amaliyotchilar, balki geologiya, botanika, zoologiya va anisologiya kabi fanlarga e'tiborli bo'lgan olimlar ham ekanligi ta'kidlangan. Bu an'ana bugungi kunda ham davom etmoqda, bu shifokorlarning butun dunyo bo'ylab o'z tajribalari va kuzatishlarini aks ettirgan fotosuratlarini va hikoyalarini nashr etishda yaqqol ko'rinadi¹⁰.

Aslini olganda, tibbiy jurnallar evolyutsiyasi ularning kasbiy o'ziga xoslikni tarbiyalash, axloqiy me'yorlarni ilgari surish va tibbiyot xodimlari o'rtasida hamjamiyat hissini shakllantirishdagi ko'p qirrali rolini ta'kidlaydi. Qahramonlik harakatlarini hujjatlashtirish, islohotlarni ilgari surish va shifokorlarning intellektual izlanishlarini namoyish etish orqali ushbu jurnallar jamiyat qadriyatlari va mas'uliyatlari bilan chuqur bog'langan fan sifatida tibbiyot haqidagi hikoyani shakllantirishda davom etmoqda.

XX asrning o'rtalarida antibiotiklarning kashf etilishi, bir qancha mamlakatlarda universal sog'liqni saqlash tizimlarining o'rnatilishi va OIV/OITS epidemiyasi kabi sog'liqni saqlash inqirozlarining paydo bo'lishi kabi muhim o'zgarishlar tibbiy jurnalistikaning diqqat markazida bo'lishiga olib keldi. Jurnalistlar aholini profilaktika choralari to'g'risida xabardor qilish, afsonalarni yo'q qilish va aholining zaif qatlamlarini himoya qilishda muhim rol o'ynadi.

---

¹⁰ Phillips DP, Kanter EJ, Bednarczyk B, Tastad P. Importance of the Lay Press in the Transmission of Medical Knowledge to the Scientific Community; N Engl J Med. (1991).P.67

Modern education and development

XX asr oxiri va XXI asr boshlaridagi raqamli inqilob tibbiy jurnalistikani yana o'zgartirdi. Internet tibbiy ma'lumotlarga zudlik bilan kirish imkonini berdi va odamlarga o'z sog'lig'i haqida ko'proq ma'lumot olish imkoniyatini berdi. Onlayn platformalar real vaqt rejimida tibbiy yutuqlar haqida xabar berish, auditoriyani jalb qilish uchun interaktiv xususiyatlar va sog'liq bilan bog'liq mavzularda fuqarolik jurnalistikasining yuksalishiga imkon berdi. Ijtimoiy media tibbiy jurnalistikaning qamrovini yanada kengaytirdi, bu sog'liqni saqlash ma'lumotlarini tez tarqatish imkonini berdi, ammo noto'g'ri ma'lumotlar va sensatsiya bilan bog'liq muammolarni keltirib chiqardi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. "O'zbekiston" 2020 yil.
2. O'zbekiston Respublikasining "Davlat sirlarini saqlash to'g'risida" gi qonuni. 1993.
3. O'zbekiston Respublikasining qonuni "kiberxavfsizlik to'g'risida" gi qonuni. 2022.